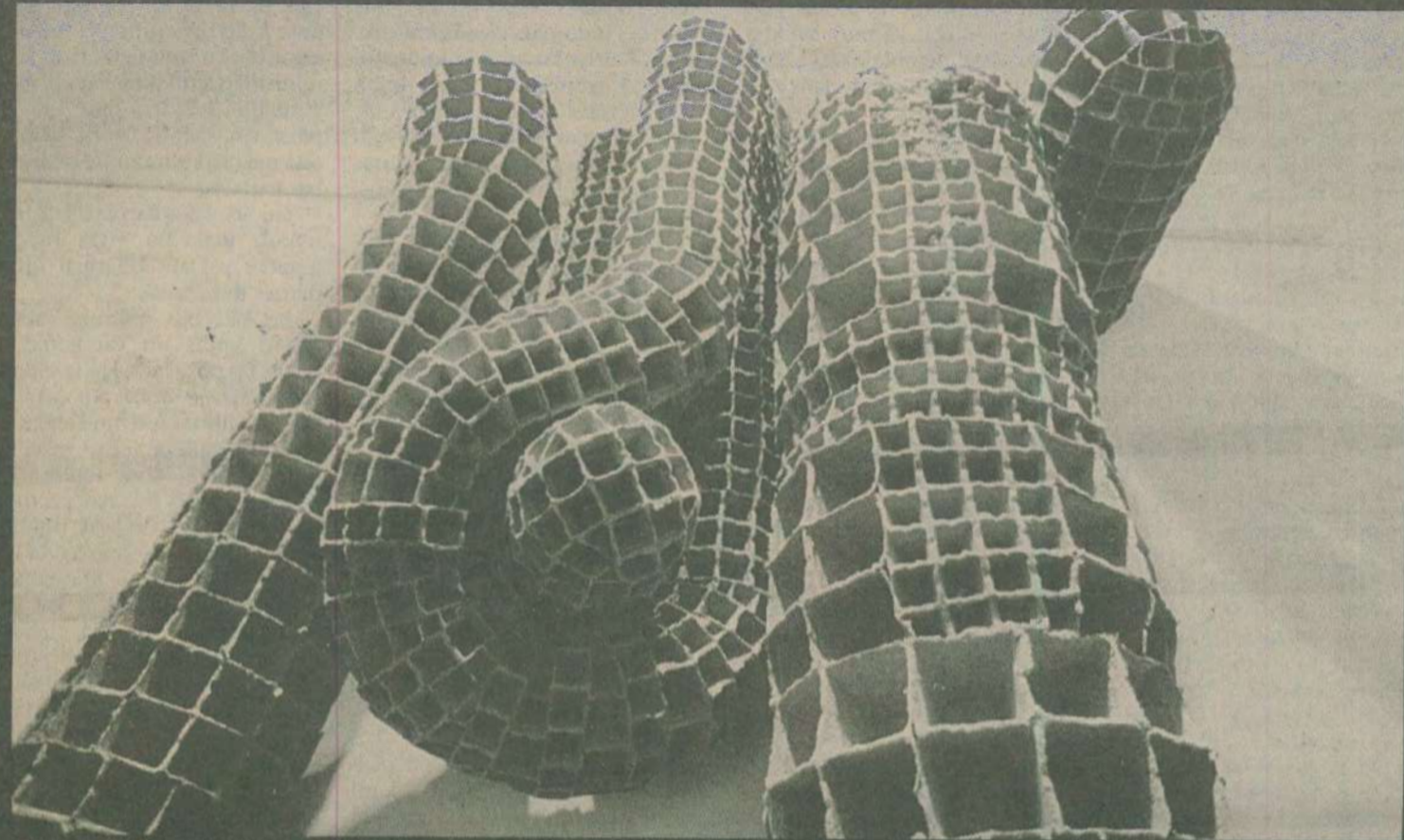

luma

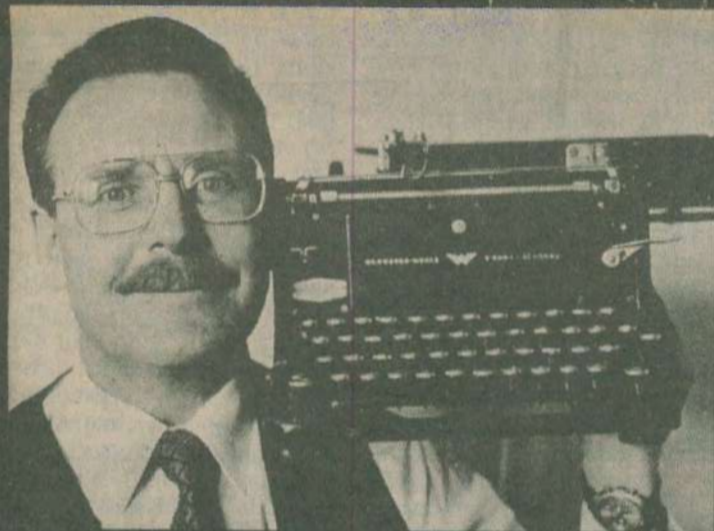
LITERATŪRA. MĀKSLA. MĒS.

CENA - 20 SANTĪMU.

Pēteris Sidars. Telpisks objekts.

Par izstādēm lasiet 3. lpp.

Ko šobrīd dara
Alberts Bels,
lasiet 3. lpp.

Plānojam manu koncertturneju Rīgā

Mstislavs Rostropovičs.

Lasiet 5. lpp.

Latvija ir tipiska nākotnes projekta sabiedrība

Pēteris Laķis 2. lpp

KOMPLIMENTS

«Reti kura
televīzijas
programma
spēj
neizsmelties
tik ilgu
laiku...»

4. lpp.

«Olģerts
Kroders otro
reizi ķēries
klāt vienai no
20. gadsimta
dramaturģijas
mīklainākajām
lugām...»

*Bernardas Albas
māja. Recenzija.*
11. lpp.

Kā talantam nepalikt uz ielas? Kultūrizglītība Latvijā

Apālais galds
14. – 15. lpp.

Jaunedē!

Intervija ar jauno kultūras ministru Ojāru Spārīti

Plānojam manu koncertturneju Rīgā

MSTISLAVS ROSTROPOVIČS
intervijā **LOLITAI TIMOFEJEVAI**, īpaši **LMM**

Ar Rostropoviču es satikos Boloņā, teātrī «Comunale», kur «Musicalmente Bologna» bija organizējusi viņa koncertu. Saruna notika mākslinieka istabā starpbrīdī starp pirmo un otro daļu. Pie sienām – ierāmēts Džuzepes Verdi portrets un plakāts ar uzrakstu lieliem burtiem: Arturo Toskanini. Uz divāna – viņa čells, ievietots futrālī, kas izskatās pēc apjomīgas, atdevīgas sievietes. Uz galda – svaigi augļi (gleznotājs sacītu – brīnišķīga klusā daba), šokolāde, termos ar kafiju, minerālūdens.

Mūsu tikšanās notika 1995. gada 18. decembrī pulksten 22. Dienā, kad radio, televīzija un avīzes ziņoja par vēlēšanām Krievijā un kordiriģentes Mariēlas Ventres nāvi. Pēc mūsu sarunas viņš ar savu čellu atgriezās uz skatuves, viņam ilgi aplaudēja un vairākkārt izsauca uz skatuves, līdz viņš nospēlēja vēl divus skaņdarbus ārpus programmas – vienu no tiem par godu Mariēlai Ventrei.

– Kādi sakari jums līdz šim bijuši ar Latviju un Rīgu?

– Tas sākās ar manu tēvu – viņam bija labs draugs, profesors Vītols, kurš Latvijā ir ļoti slavens; saglabājušās daudzas viņa fotogrāfijas ar veltījumiem. Tas bija sākums. Pēc tam nākamajā paaudzē man par tuvu draugu kļuva profesors Berzinskis, lai arī viņš bija par mani gados vecāks. Turklāt esmu Rīgā nodibinājis čellistu skolu. Divi no maniem labākajiem audzēkņiem tagad ir Rīgas Konservatorijas mācībspēki – Māris Villerušs un Eleonora Testeļca. Abi ļoti sekmīgi turpina manis iesākto.

– Par spīti dažādām grūtībām, kultūras dzīves aktivitāte Rīgā tagad ir augsta – vai jums tas zināms?

– Jā, jā, zinu. Man ir stāstīts. Pašlaik plānojam manu koncertturneju Rīgā.

– Man šķiet, ka krievu mākslinieki šobrīd uzskata par godu uzstāties Rīgā – vai jūs tam piekritat?

– Jā, tagad tā ir.

– Kad esat ieplānojis koncertēt Rīgā?

– Precīzi neatceros... Vienpadsmitajā, divpadsmitajā, trīspadsmitajā? (Skanīgi smejas.)

– Kura mēneša 11., 12., 13.?

– Mēnesi neatceros, to zina tikai mans menedžeris.

– Taču datums ir jau simtprocentīgi noteikts?

– Par astoņdesmit procentiem.

– Tagad pastāstiet par savu pēdējo braucienu uz Krieviju!

– Uzskatu, ka tas bija liels notikums gan man, gan Krievijai. Sadarbībā ar režisoru Borisu Pokrovski Lielajā teātrī uzvedu *Hovanščinu*. Tas bija ievērojams gadījums, jo Lielajā teātrī šī opera pirmo reizi tika uzvesta Šostakoviča variantā, līdz šim tas ne reizi nebija noticis. Man tas bija ļoti savīļpojoši un sagādāja milzīgu baudu, jo vairāk tāpēc, ka šī opera ir ļoti aktuāla: arī tagad Krievijā valda tādas pašas jukas kā tolaik.

– Ko jūs varētu sacīt par pašreizējo politisko situāciju Krievijā?

– Esmu briesmīgi vilies. Es jums parādīšu kādu rakstu no avīzes *Izvestija*, kuru uzskatu par ģeniālu (avīzes saņemumu ar nokavēšanos), – jums tas jādabū un noteikti jāizlasa! Šis raksts iespiests pirmajā lappusē, un tā autors ir lieliskais režisors Marks Zaharovs. Virsraksts: «Vai vergi ir gatavi brīvām vēlēšanām?» Tas ir ģeniāli. Tāpēc, ka vienīgā tautas daļa, kas vairāk vai mazāk izprot notikumu gaitu, ir Krievijas Eiropas daļas – Maskavas un Pēterburgas – iedzīvotāji.

– Kā jūs vērtējat Baltijas republiku atdalīšanos no PSRS?

– Kā pilnīgi pāreizu! Tas bija likumīgs akts. Vēsture taču māca, ka pirms pievienošanās Padomju Savienībai šīs valstis bija patstāvīgas. Bet Ukrainas atdalīšanās gan, manuprāt, ir absurds.

– Vai tad ukraiņi nespēj dzīvot patstāvīgi?

– Nē, ne jau tas. Kāpēc gan viņi nevarētu dzīvot kopā ar Krieviju, ja jau dzīvojuši septiņdesmit gadu? Ir vajadzīga šī kopīgā ekonomiskā teritorija, kopīgā kultūras telpa. Citādi jau iznāk tā – šagals ir dzimis Ukrainā, tāpēc tagad būtu uzskatāms par ukraiņu gleznotāju, tāpat arī Bulgakovs – par ukraiņu rakstnieku.

– Iznāk, ka jūs esat azerbaidžāņu mūziķis, ja jau esat dzimis Azerbaidžānā?

– Nē, neparko! Man ir sava atbilde uz šo jautājumu, un šai sakarā pastāstīšu jums par savu pirmo preses konferenci, kad stājos Vašingtonas orķestra virsdiriģenta amatā. Kāda žurnāliste – viņa bija tikpat skaista kā jūs, bet nebija tik gudra – man jautāja, gribēdama nodemonstrēt savu erudīciju: «Jūs esat dzimis Baku, tātad esat azerbaidžānis?»

– Un jums to jautāja amerikāņu žurnāliste?

– Jā. Es atbildēju: «Jūsu zināšanai – ja cilvēks piedzimis Antarktīdā, viņš tāpēc nav pingvīns.»

– Kāds nu tur brīnums! Arī Itālijā, kur es jau dzīvoju vairākus gadus, daudzi nezina, piemēram, kas ir Latvija un kur atrodas Rīga. Viņi do-

AVARS LIEPINS

mā, ka tas viss ir kaut kur Austrumos, kur joprojām pastāv Padomju Savienība, un mani viņi uzskata par krievieti.

– Ko lai dara, rietumnieku zināšanās ir robi.

– Starp citu, kāds ir jūsu viedoklis par krievu kultūras līmeni pretstatā Rietumiem?

– Uzskatu, ka Krievijā kultūras līmenis nav zemāks nekā Rietumos.

– Pēc manām domām, caurmērā tas ir daudz augstāks, ja salīdzina ar rietumvalstu iedzīvotāju vidējo kultūras līmeni.

– Katrā ziņā! Es jums pilnīgi piekritu. Krievijā daudz lasa grāmatas. Esmu ievērojis, ka krievi daudz labāk pazīst angļu literatūru nekā angļi – krievu literatūru.

– Mēs šeit, protams, runājam par vispārējo kultūras līmeni.

– Protams.

– Vēl viens jautājums – par jūsu lēmumu aizbraukt no Krievijas...

– Kādu lēmumu?! Mijā, mani no turienes padzina!

– Lūdzu, īsumā par to pastāstiet! Materiāli, ko esmu lasījusi, ir visai pretrunīgi.

– 1969. gadā manam draugam Solženicinam vairs nebija, kur dzīvot, un viņš pārvācās pie manis. Manās mājās viņš nodzīvoja piecus gadus. Jau no pirmā brīža, kopš tas notika, manā dzīvē sākās dažnedažādi sarežģījumi un grūtības. Divi toreizējie ministri, iekšlietu ministrs un kultūras ministrs, ieteica man sviest Solženicinu ārā. Es atteicos. Solženicins nodzīvoja pie manis līdz pēdējam brīdim un uzskata, ka esmu viņam izglābis dzīvību. Par sodu mani atlaida no darba un atcēla visus manus koncertus, tā kā man nebija izvēles. Mani izdzina! Jautājumis tika izšķirts piecpadsmit minūšu laikā.

– Jums atņēma arī pilsonību?

– Jā, protams! 1974. gadā mani izdzina, 1978. gadā atņēma pilsonību.

– Kā jūs vērtējat Solženicina pašreizējo darbību Krievijā?

– Zināt, es viņam ticu. Es esmu liels viņa draugs un cienītājs, viņš man ir ļoti mīļš, un es uzskatu, ka viņš pārāk maz tiek uzklauts. Par to liecina pēdējo vēlēšanu iznākums. Ja būtu uzklauts Solženicinu, iespējams, rezultāti būtu citādi.

– Bet vai jums neliekas, ka Solženicins dzīvo pagātnē? Tik daudz kas ir mainījies! Viņam nav izdevies tikt laikam līdz.

– Solženicins ir radījis vēsturiskus darbus. Viņš rakstījis par laiku un notikumiem, kas saistīti ar Pjotru Stolipinu (1862–1911), ievērojamo reformatoru. Viņš aprakstījis pirmsrevolūcijas laika Krievijas dažādos strāvumus. Viņš ir ļoti nozīmīgs, neparasts rakstnieks! Ar *Gulaga arhipelāgu* viņš parādīja komunistu varu patiesajā gaismā. Un viņam ir liels nopelns: viņš uzrakstījis visu patiesību par 1917. gada revolūciju – divdesmit sējumos. Ar to vien jau būtu pietiekami, lai viņš kļūtu nemirstīgs. Solženicinu mums vajag ļoti cienīt. Bet vajadzīga arī izpratne. Varbūt viņa pašreizējais viedoklis par aktuālajiem notikumiem liecina par zināmu atpalcību no laika gara, bet tas viss, ko viņš konceptuāli ir teicis par komunistiem, par Krievijas vēstures notikumiem, ir ļoti nozīmīgs.

– Kopš uzņemts virziens uz Rietumiem un patērētāju sabiedrību, tautas masas pārstāv jauni līderi.

– Jā, tās ir neizbēgamas parādības tāpat, kā, piemēram, noziedzība. Tas tiesa – komunisti viņus visus būtu sabāzuši aiz restēm. Es tomēr brīnos! Ja komunisti nāktu pie varas... Dzirdēju, ka visa Sibīrija par viņiem nobalsojusi... Tik daudz traku cilvēku! Vai viņi vēlas, lai atkal nobendē kādus trīsdesmit, četrdesmit miljonus? Komunisti var maskēties, kā grib, es viņus pazīstu: viss sāksies ar skaistām idejām kā 1917. gadā... Sāksies skaisti, bet pēc tam...

– Šie cilvēki vēl nav gatavi tam, lai paši būtu savas dzīves noteicēji, viņi pie tā nav pieraduši. Agrāk par visu gādāja valsts. Tā ir tāda cilvēku kategorija. Tagad pēdējais jautājums: vai jūsu sieva vēl dzied?

– Nē, vairs ne, bet viņa māca dziedāšanu. Nesen Pēterburgā, filmā *Provinces anekdotes*, kas uzņemta pēc Ostrovska romāna, viņa nospēlēja aktrisi, kura karjeras beigās pamet skatuvi. Tas bija lieliski, viņai bija lieli panākumi. Pašlaik viņa Maskavas Dailes teātrī tēlo Katrīnu II – izrādē, kam dots nosaukums *Aiz spoguļa*. Patlaban Maskavā dibina liriskās operas studiju, viņa būs tās priekšgalā.

– Kur jūs pašlaik dzīvojat?

– Sieva – Parīzē, es – lidmašīnā.

– Lidmašīnā?! Paldies un uz redzēšanos!